

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (piąta izba)

z dnia 4 października 2018 r.*

Dyrektywa 2007/64/WE – Usługi płatnicze w ramach rynku wewnętrznego – Pojęcie „rachunku płatniczego” – Ewentualne włączenie rachunku oszczędnościowego umożliwiającego jego użytkownikowi dokonywanie wpłat i wypłat za pośrednictwem otwartego w jego imieniu rachunku bieżącego

W sprawie C-191/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy, Austria) postanowieniem z dnia 28 marca 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 13 kwietnia 2017 r., w postępowaniu:

Bundeskammer für Arbeiter und Angestellte

przeciwko

ING-DiBa Direktbank Austria Niederlassung der ING-DiBa AG,

TRYBUNAŁ (piąta izba),

w składzie: J.L. da Cruz Vilaça (sprawozdawca), prezes izby, E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger i F. Biltgen, sędziowie,

rzecznik generalny: E. Tanchev,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu Bundeskammer für Arbeiter und Angestellte przez W. Reichholf, Rechtsanwalt,
- w imieniu ING-DiBa Direktbank Austria Niederlassung der ING-DiBa AG przez A. Zahradnika, Rechtsanwalt,
- w imieniu rządu niemieckiego przez D. Klebsa i T. Henzega, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez H. Tserepę-Lacombe i T. Scharfa, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 19 czerwca 2018 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 pkt 14 dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE (Dz.U. 2007, L 319, s. 1, zwanej dalej „dyrektywą w sprawie usług płatniczych”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Bundeskammer für Arbeiter und Angestellte (federalną izbą pracowniczą), mającą legitymację procesową w zakresie dochodzenia interesów konsumentów, a ING-DiBa Direktbank Austria Niederlassung der ING-DiBa AG (zwanym dalej „NG-DiBa Direktbank Austria”) w przedmiocie zgodności z prawem ogólnych warunków umów oferowanych przez ten bank.

Ramy prawne

Prawo Unii

Dyrektywa w sprawie usług płatniczych

- 3 Artykuł 2 ust. 1 dyrektywy w sprawie usług płatniczych stanowi, że „[n]iniejsza dyrektywa stosuje się do usług płatniczych świadczonych na terytorium Wspólnoty”.
- 4 Artykuł 4 rzeczonyj dyrektywy stanowi:
„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:
[...]
3) »usługa płatnicza« oznacza wszelką działalność gospodarczą wymienioną w załączniku;
[...]
5) »transakcja płatnicza« oznacza działanie zainicjowane przez płatnika lub odbiorcę, polegające na lokowaniu, transferze lub wycofaniu środków, niezależnie od rodzaju pierwotnych zobowiązań między płatnikiem a odbiorcą;
[...]
14) »rachunek płatniczy« oznacza rachunek prowadzony w imieniu jednego lub większej liczby użytkowników usług płatniczych wykorzystywany do wykonywania transakcji płatniczych;
[...]”.

- 5 Załącznik do omawianej dyrektywy za „usługi płatnicze” uznaje w szczególności:
- „2. Usługi umożliwiające wypłaty gotówkowe z rachunku płatniczego oraz działania niezbędne do prowadzenia rachunku płatniczego.
 3. Wykonywanie transakcji płatniczych, w tym transfer środków na rachunek płatniczy u dostawcy usług płatniczych użytkownika lub u innego dostawcy usług płatniczych:
 - realizacj[i] usług polecenia zapłaty, w tym jednorazowych poleceń zapłaty,
 - realizacj[i] transakcji płatniczych przy użyciu karty płatniczej bądź podobnego instrumentu,
 - realizacj[i] przelewów bankowych, w tym stałych zleceń”.

Dyrektywa w sprawie rachunków płatniczych

- 6 Zgodnie z motywem 12 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. 2014, L 257, s. 214, zwanej dalej „dyrektywą w sprawie rachunków płatniczych”):

„Przepisy niniejszej dyrektywy dotyczące porównywalności opłat oraz przenoszenia rachunku płatniczego powinny mieć zastosowanie do wszystkich dostawców usług płatniczych w rozumieniu dyrektywy [w sprawie usług płatniczych] [...]. Wszystkie przepisy niniejszej dyrektywy powinny dotyczyć rachunków płatniczych, dzięki którym konsumenci mogą przeprowadzać następujące transakcje: umieszczanie środków pieniężnych, wypłacanie gotówki oraz zlecanie i otrzymywanie transakcji płatniczych wobec stron trzecich i od nich, w tym realizowanie przelewów bankowych [...]. [T]akie rachunki, jak rachunki oszczędnościowe, [...] powinny być co do zasady wyłączone z zakresu stosowania niniejszej dyrektywy. Jednak gdy takie rachunki są wykorzystywane do bieżących transakcji płatniczych i obejmują wszystkie wyżej wymienione funkcje, będą objęte zakresem stosowania niniejszej dyrektywy [...].”

- 7 Motyw 14 tej dyrektywy przewiduje:

„Definicje zawarte w niniejszej dyrektywie powinny być w jak największym stopniu dostosowane do definicji zawartych w innych aktach ustawodawczych Unii, w szczególności w dyrektywie [w sprawie usług płatniczych].”

- 8 Artykuł 1 ust. 6 dyrektywy w sprawie rachunków płatniczych przewiduje:

„Dyrektywa ma zastosowanie do rachunków płatniczych, za pośrednictwem których konsumenci mogą co najmniej:

- a) umieszczać środki pieniężne na rachunku płatniczym;
 - b) wypłacać gotówkę z rachunku płatniczego;
 - c) zlecać i otrzymywać transakcje płatnicze, w tym polecenia przelewu, do i od stron trzecich.
- [...]”.

9 Artykuł 2 tej dyrektywy stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

3) »rachunek płatniczy« oznacza rachunek prowadzony w imieniu jednego lub większej liczby konsumentów, wykorzystywany do wykonywania transakcji płatniczych;

[...]”.

Prawo austriackie

10 Paragraf 3 Zahlungsdienstegesetz (ustawy o usługach płatniczych) (BGBl. I, 66/2009, zwanej dalej »ZaDiG») stanowi:

„Do celów niniejszej ustawy federalnej stosuje się następujące definicje:

[...]

5. »transakcja płatnicza« oznacza działanie zainicjowane przez płatnika lub odbiorcę, polegające na lokowaniu, transferze lub wycofaniu środków, niezależnie od rodzaju pierwotnych zobowiązań między płatnikiem a odbiorcą;

6. »system płatności« oznacza system transferu środków oparty na formalnych i znormalizowanych regułach i wspólnych przepisach dotyczących przetwarzania, rozliczeń lub rozrachunku transakcji płatniczych;

7. »płatnik« oznacza osobę, która jest właścicielem rachunku płatniczego i składa albo zatwierdza zlecenie płatnicze z tego rachunku płatniczego, lub, w przypadku gdy rachunek płatniczy nie istnieje, osobę, która składa zlecenie płatnicze;

8. »odbiorca« oznacza osobę będącą zamierzonym odbiorcą środków stanowiących przedmiot transakcji płatniczej;

[...]

10. »użytkownik usług płatniczych« oznacza osobę korzystającą z usług płatniczych w charakterze płatnika albo odbiorcy, lub obu łącznie;

11. »konsument« oznacza osobę fizyczną, która w ramach umów o usługę płatniczą objętych niniejszą ustawą działa w celach innych niż jej działalność handlowa, gospodarcza lub zawodowa;

[...]

13. »rachunek płatniczy« oznacza rachunek prowadzony w imieniu jednego lub większej liczby użytkowników usług płatniczych wykorzystywany do wykonywania transakcji płatniczych”.

- 11 Paragraf 31 Bankwesengesetz (ustawy bankowej) (BGBl. 532/1993), w wersji opublikowanej w BGBl. I, 118/2016, stanowi:

„1) Wkłady oszczędnościowe oznaczają depozyty pieniężne w instytucjach kredytowych, które nie służą dokonywaniu płatności, lecz inwestycjom, i jako takie mogą zostać przyjęte tylko poprzez wydanie szczególnych dokumentów (książeczki oszczędnościowe) [...].

[...]”.

Spór w postępowaniu głównym i pytanie prejudycjalne

- 12 ING-DiBa Direktbank Austria oferuje internetowe rachunki oszczędnościowe, na które jego klienci mogą dokonywać wpłat i wypłat w drodze bankowości telefonicznej. Przelewy te powinny być zawsze dokonywane za pośrednictwem rachunku referencyjnego prowadzonego w imieniu tych klientów. Te rachunki referencyjne są rachunkami bieżącymi, które klienci mogą posiadać także w banku innym niż ING-DiBa Direktbank Austria. Sąd odsyłający wyjaśnia, że przelewy dokonywane z internetowych rachunków oszczędnościowych lub na nie nie skutkują korzystaniem z dostawcy usług płatniczych.
- 13 Te internetowe rachunki oszczędnościowe są rachunkami płatnymi na żądanie, to znaczy klienci mogą dysponować kwotami przelewanych na te rachunki w każdym momencie, bez negatywnych skutków w odniesieniu do oprocentowania.
- 14 Spór w postępowaniu głównym dotyczył klauzul zawartych w ogólnych warunkach umownych wykorzystywanych przez ING-DiBa Direktbank Austria. Zdaniem federalnej izby pracowniczej niektóre z tych klauzul są sprzeczne z ZaDiG, która stanowi transpozycję dyrektywy w sprawie usług płatniczych do prawa krajowego, a zatem są niezgodne z prawem.
- 15 Aby orzec w przedmiocie niezgodności z prawem tych klauzul, sąd odsyłający, Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy, Austria), uznał, że powinien on najpierw zająć się kwestią stosowania ZaDiG. W tych ramach sąd ów powinien ustalić, czy internetowe rachunki oszczędnościowe, takie jak oferowane przez ING-DiBa Direktbank Austria, należy zakwalifikować jako „rachunki płatnicze” w rozumieniu tej dyrektywy, a w konsekwencji – czy wchodzą one w zakres jej stosowania.
- 16 Sąd odsyłający wskazuje w szczególności, że samo określenie słowami „rachunek oszczędnościowy” nie pozwala wykluczyć takiego rachunku z zakresu stosowania dyrektywy w sprawie usług płatniczych. Zastanawia się on jednak nad kwestią, czy internetowe rachunki oszczędnościowe – biorąc pod uwagę ich przeznaczenie, czyli depozyty oszczędnościowe – można uważać za służące realizacji transakcji płatniczych.
- 17 W tych okolicznościach Oberster Gerichtshof (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:
- „Czy art. 4 pkt 14 [dyrektywy w sprawie usług płatniczych] należy interpretować w ten sposób, że termin »rachunek płatniczy« obejmuje także internetowy rachunek oszczędnościowy, w wypadku którego dany klient może w drodze bankowości telefonicznej (na żądanie i bez szczególnego udziału banku) dokonywać wpłat na prowadzony w jego imieniu rachunek referencyjny i wypłat z tego rachunku referencyjnego (rachunku bieżącego w Austrii), w związku z czym ten rachunek oszczędnościowy wchodzi w zakres stosowania tej dyrektywy?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 18 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający w istocie dąży do ustalenia, czy art. 4 pkt 14 dyrektywy w sprawie usług płatniczych należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „rachunku płatniczego” obejmuje rachunek oszczędnościowy umożliwiający dysponowanie złożonymi na nim kwotami na żądanie, z którego wpłaty i wypłaty mogą być dokonywane jedynie za pośrednictwem rachunku bieżącego, zwanego „rachunkiem referencyjnym”.
- 19 Tytułem wstępu należy wskazać, że w celu dokonania wykładni przepisu prawa Unii należy brać pod uwagę nie tylko jego brzmienie, lecz także kontekst, w jakim został on umieszczony, oraz cele regulacji, której część przepis ten stanowi [wyroki: z dnia 2 września 2015 r., Surmačs, C-127/14, EU:C:2015:522, pkt 28; z dnia 16 listopada 2016 r., DHL Express (Austria), C-2/15, EU:C:2016:880, pkt 19].
- 20 W pierwszej kolejności należy zatem przypomnieć, że art. 4 pkt 14 dyrektywy w sprawie usług płatniczych definiuje rachunek płatniczy jako „rachunek prowadzony w imieniu jednego lub większej liczby użytkowników usług płatniczych wykorzystywany do wykonywania transakcji płatniczych”.
- 21 Transakcja płatnicza jest zdefiniowana w art. 4 pkt 5 tej dyrektywy jako „działanie zainicjowane przez płatnika lub odbiorcę, polegające na lokowaniu, transferze lub wycofaniu środków, niezależnie od rodzaju pierwotnych zobowiązań między płatnikiem a odbiorcą”.
- 22 Artykuł 4 pkt 3 tej dyrektywy określa usługi płatnicze jako „wszelką działalność gospodarczą wymienioną w załączniku” do tej dyrektywy. Punkt 2 tego załącznika stanowi, że usługi płatnicze stanowią „usługi umożliwiające wypłaty gotówkowe z rachunku płatniczego oraz działania niezbędne do prowadzenia rachunku płatniczego”. Podobnie pkt 3 tego załącznika do usług płatniczych zalicza wykonywanie transakcji płatniczych, w tym transfer środków na rachunek płatniczy u dostawcy usług płatniczych użytkownika lub u innego dostawcy usług płatniczych, co obejmuje realizację usług polecenia zapłaty, transakcji płatniczych przy użyciu karty płatniczej i przelewów bankowych.
- 23 Jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 28, 30 i 36 opinii, brzmienie tych przepisów jako takie nie pozwala ustalić, czy pojęcie „rachunku płatniczego” obejmuje rachunki takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, w odniesieniu do których etap pośredni, obejmujący transfer środków pomiędzy rachunkiem oszczędnościowym i rachunkiem bieżącym użytkownika, jest niezbędny w celu realizacji transakcji płatniczej.
- 24 W świetle tego stwierdzenia w drugiej kolejności należy zbadać kontekst prawodawczy, w jaki wpisuje się dyrektywa w sprawie usług płatniczych.
- 25 W tym celu należy wziąć pod uwagę zwłaszcza dyrektywę w sprawie rachunków płatniczych.
- 26 Wprawdzie bowiem dyrektywa ta nie znajduje bezpośredniego zastosowania w sporze w postępowaniu głównym, jednak jej motyw 12 stanowi, że powinna ona mieć zastosowanie do wszystkich dostawców usług płatniczych w rozumieniu dyrektywy w sprawie usług płatniczych. W motywie 14 dyrektywy w sprawie rachunków płatniczych wyjaśnia się również, że zawarte w tej dyrektywie definicje powinny być w jak największym stopniu dostosowane do definicji zawartych w innych aktach ustawodawczych Unii, w szczególności w dyrektywie w sprawie usług płatniczych.
- 27 W odniesieniu do pojęcia „rachunku płatniczego” należy przede wszystkim stwierdzić, że definicja przewidziana w art. 2 pkt 3 dyrektywy w sprawie rachunków płatniczych jest niemal identyczna z definicją zawartą w art. 4 pkt 14 dyrektywy w sprawie usług płatniczych. Jak bowiem stwierdził rzecznik generalny w pkt 54 opinii, jedyna różnica, wynikająca z tego, że użyty w pierwszej z tych

definicji termin „konsumenci” został zastąpiony wyrażeniem „użytkownicy usług płatniczych” w drugiej z nich, nie zmienia zasadniczej treści definicji tego pojęcia, lecz wydaje się raczej odzwierciedlać odmienny przedmiot odnośnych dyrektyw.

- 28 Następnie należy podkreślić, że motyw 12 dyrektywy w sprawie rachunków płatniczych stanowi w szczególności, iż rachunki oszczędnościowe są wyłączone z zakresu zastosowania tej dyrektywy, ponieważ nie stanowią rachunków płatniczych, chyba że mogą być wykorzystywane do bieżących transakcji płatniczych.
- 29 Nawet jeśli rachunki oszczędnościowe co do zasady nie wchodzą w zakres definicji pojęcia „rachunku płatniczego”, to jednak takie wyłączenie nie jest bezwzględne. Z rzeczonego motywu 12 wynika bowiem, po pierwsze, że samo określenie rachunku jako „rachunku oszczędnościowego” nie wystarczy do wykluczenia uznania go za „rachunek płatniczy”, a po drugie, że kryterium decydujące do celów tej ostatniej kwalifikacji opiera się na uprawnieniu do dokonywania bieżących transakcji płatniczych z tego rachunku.
- 30 W tym względzie należy wziąć pod uwagę art. 1 ust. 6 dyrektywy w sprawie rachunków płatniczych, który przewiduje, że ma ona zastosowanie do rachunków płatniczych, za pośrednictwem których konsumenci mogą co najmniej umieszczać środki pieniężne na rachunku płatniczym, wypłacać gotówkę z rachunku płatniczego, a także zlecać i otrzymywać transakcje płatnicze, w tym polecenia przelewu, do i od stron trzecich.
- 31 Wynika z tego, że możliwość zlecania i otrzymywania z rachunku transakcji płatniczych do i od stron trzecich stanowi element konstytutywny pojęcia „rachunku płatniczego”.
- 32 Rachunek, z którego takie transakcje płatnicze nie mogą być przeprowadzane bezpośrednio, lecz do ich dokonania konieczne jest skorzystanie z rachunku pośredniego, nie może zatem być uważany za „rachunek płatniczy” w rozumieniu dyrektywy w sprawie rachunków płatniczych, a w konsekwencji – w rozumieniu dyrektywy w sprawie usług płatniczych.
- 33 Z powyższych rozważań wynika, że na zadane pytanie należy odpowiedzieć, iż art. 4 pkt 14 dyrektywy w sprawie usług płatniczych należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „rachunku płatniczego” nie obejmuje rachunku oszczędnościowego umożliwiającego dysponowanie złożonymi na nim kwotami na żądanie, z którego operacje wpłat i wypłat mogą być dokonywane jedynie za pośrednictwem rachunku bieżącego.

W przedmiocie kosztów

- 34 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (piąta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 4 pkt 14 dyrektywy 2007/64/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 listopada 2007 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniającej dyrektywy 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylającej dyrektywę 97/5/WE należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „rachunku płatniczego” nie obejmuje rachunku oszczędnościowego umożliwiającego dysponowanie złożonymi na nim kwotami na żądanie, z którego operacje wpłat i wypłat mogą być dokonywane jedynie za pośrednictwem rachunku bieżącego.

Podpisy